

Regeringskansliet
Utbildningsdepartementet

Luntmakargatan 13, Box 7851,
SE-103 99 Stockholm, Sweden
Tfn/Phone: +46 8 563 085 00
Fax: +46 8 563 085 50
hsv@hsv.se, www.hsv.se

Aija Sadurskis
08-563 086 03
aija.sadurskis@hsv.se

Yttrande
2011-02-22
Reg.nr 13-6405-10

Yttrande över betänkandet *Kompetens och ansvar* (SOU 2010:65)

Ert dnr S2010/7337/HS

Högskoleverket har anmodats att yttra sig över 2009 års Behörighetsutrednings betänkande *Kompetens och ansvar* (SOU 2010:65). Av de förslag som läggs fram i betänkandet väljer Högskoleverket att bara kommentera dem som har relevans för den högre utbildningen.

Sammanfattning

Högskoleverket tillstyrker, eller har inga invändningar mot, de förslag som gäller optikers, specialistsjuksköterskors, tandläkares och tandhygienisters utbildning. Verket avstår dock från att ta ställning till förslaget att verket ska ges i uppdrag att utforma en ny examensbeskrivning för utbildningen till tandhygienist. Högskoleverket avstyrker förslaget om behörighet inom socialtjänsten, och avstyrker därmed följdförslagen. Verket påpekar också att en reglering av behörigheten innebär komplikationer för prövningen av utländsk kompetens.

Rätt för optiker att använda diagnostiska droppar

Utredaren föreslår att optiker, under förutsättning att de uppfyller vissa kompetenskrav, ska få använda läkemedel i form av diagnostiska droppar vid genomförande av vissa undersökningar. Högskoleverket konstaterar att den utbildning som krävs för att få den nödvändiga kompetensen ges i anslutning till optikerutbildningen. Verket har därför ingen invändning mot förslaget.

Bättre samverkan om specialistsjuksköterskeutbildning

Utredaren har haft i uppdrag att utreda och lämna förslag på åtgärder som ska syfta till att fler sjuksköterskor specialistutbildar sig. Som en konsekvens av de resonemang som förs i utredningen rekommenderar utredaren att Högskoleverket får i uppdrag att utreda och föreslå former för bättre samverkan mellan hälso- och sjukvården och de lärosäten som utfärdar specialistsjuksköterskeexamen, i samarbete med Socialstyrelsen

och i samråd med Sveriges kommuner och landsting. Högskoleverket har i en egen utredning med anledning av ett regeringsuppdrag (*Sjuksköterskors specialistutbildning – vilket slags examen?* Högskoleverkets rapportserie 2010:5) föreslagit att regeringen ska ge verket i uppdrag att utreda vilka former högskolans och vårdens samarbete tar sig i dag. Verket tillstyrker därför Behörighetsutredningens förslag.

Tydligare reglering av tandläkarnas specialistutbildning

Utredaren har haft i uppdrag att utreda och lämna förslag till hur tandläkarnas specialisering bör regleras, och lämnar flera förslag: Landstingens skyldighet att tillhandahålla platser för tandläkares specialiseringstjänstgöring ska förtydligas genom att den skrivs in i tandvårdslagen (1985:125). Socialstyrelsen ska inte längre godkänna utbildningskliniker men får däremot i uppdrag att besluta vilka specialiteter som ska finnas. Som stöd i frågor om tandläkarnas specialisering ska Socialstyrelsen få ett nationellt råd knutet till sig, enligt den modell som finns för läkarnas specialisering. På samma sätt som för läkarnas råd ska Högskoleverket föreslå företrädare för lärosätena, dvs. universitet och högskolor. Högskoleverket har ingen invändning mot dessa förslag, men påpekar att ett alternativ, som stämmer bättre med lärosätenas självständiga ställning gentemot verket, är att lärosätena själva föreslår sina företrädare, till exempel genom Sveriges universitets- och högskoleförbund, SUHF.

Utredaren föreslår också att föreskrifter och målbeskrivningar för tandläkarnas specialisering ses över, i nära samråd mellan företrädare för tandvård och högskola. Högskoleverket tillstyrker förslaget och förutsätter att arbetet kopplas till beslut om vilka specialiteter som ska finnas. I översynen bör också frågan om examinationens oberoende tas upp. Dagens situation, med arbetsgivaren som examinator, garanterar inte det oberoende som bör finnas.

Möjligheten att göra specialiseringen till en högskoleutbildning diskuteras men avfärdas av utredaren. Högskoleverket delar uppfattningen att frågan är komplex och att det inte finns några starka önskemål, vare sig bland lärosäten eller inom tandvården, att genomföra en sådan ändring. Verket förutsätter dock att frågan om en eventuell tydligare knytning till högskolan tas upp i den översyn som föreslås, där alla berörda parter deltar.

Tandhygienistutbildningen görs treårig

Utredaren föreslår att utbildningen till tandhygienist förlängs till 180 högskolepoäng och att Högskoleverket ges i uppdrag att utforma förslag till en ny examensbeskrivning för utbildningen. Högskoleverket har i andra sammanhang påpekat att det är ett problem att utbildningen bara omfattar 120 högskolepoäng, och tillstyrker därför förslaget om förlängning. Vad gäller förslaget att verket ska få i uppdrag att utforma examensbeskrivningen är det inte vår sak att bestämma vilka uppdrag verket ska få,

men vi konstaterar att något som utgör själva kärnan i regeringens styrning av högskoleutbildningen inte utan vidare kan läggas på en myndighet.

Behörighet inom socialtjänsten införs

Utredaren föreslår att socionomexamen, eller annan relevant examen på minst grundnivå i högskolan, ska krävas för att få utföra vissa arbetsuppgifter inom socialtjänst och verksamhet enligt lag om stöd och service till vissa funktionshindrade. Socialstyrelsen föreslås få i uppdrag att i samråd med Högskoleverket ta fram underlag för en närmare beskrivning av vad som avses med annan relevant examen. Under en femårig övergångsperiod ska de som saknar denna kompetens erbjudas kompetenshöjande åtgärder. Utredaren föreslår också att socialnämnden ska tillhandahålla lämplig introduktion och stöd i yrket under minst ett år för nyanställda tjänstemän med aktuella arbetsuppgifter.

Att socionomutbildning ska krävas för visst arbete med barn och unga föreslogs av Barnskyddsutredningen (SOU 2009:68) vilket avstyrktes av Högskoleverket. Dessa arbetsuppgifter utförs i de flesta fall av personer med socionomexamen, men också av personer med annan minst treårig högskoleutbildning, till exempel i psykologi. Verket påpekade i sitt remissvar att det inte behöver vara ett problem att inte alla socialsekreterare har samma utbildning, så länge de har tillräcklig kompetens för att utföra sina arbetsuppgifter. Skillnader kan till och med stimulera en utveckling av verksamheten. Behörighetsutredningen öppnar nu för att även andra utbildningar kan anses tillräckliga, vilket är ett bättre förslag än det som lades fram av Barnskyddsutredningen. Det innebär dock problem för de grupper som har mindre än en treårig högskoleutbildning. Att, som utredningen föreslår, lösa problemet genom att dessa personer erbjuds att läsa in en socionomutbildning under en femårsperiod, är inte realistiskt för alla. Resultatet kan bli att personer med lång erfarenhet i praktiken tvingas byta yrke. Om en behörighetsreglering införs bör det finnas möjligheter att validera dessa personers reella kompetens.

Sammantaget anser Högskoleverket att det är bättre att arbetsgivaren ansvarar för att socialsekreterare har rätt kompetens, under tillsyn av Socialstyrelsen, än att i lag fastställa krav på individnivå för att utföra vissa uppgifter.

Introduktion är normalt nödvändig för att arbete ska kunna bedrivas med hög kvalitet. Ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete bör också omfatta rutiner för introduktion. Däremot tror Högskoleverket att det är svårt att införa generella regler för hur en sådan introduktion ska gå till, och utredningen går heller inte närmare in på var dessa regler skulle finnas.

Konsekvenser för erkännande av utländska kvalifikationer

Utredaren föreslår att personer med utländsk examen ska få utföra de uppgifter som det krävs socionomexamen eller annan relevant examen på minst grundnivå i

högskolan för, om den utländska utbildningen ensam eller tillsammans med yrkeslivserfarenhet motsvarar behörighetskraven. Socialstyrelsen ska utses till ansvarig myndighet för erkännande av dessa utländska yrkeskvalifikationer. Bestämmelser om prövning av utbildning från tredje land ska även införas.

Högskoleverket vill påpeka att om vissa arbetsuppgifter inom ett yrke eller en anställning ska regleras, som föreslås, så måste utländska kvalifikationer erkännas enligt yrkeskvalifikationsdirektivet, 2005/36/EG. Den behöriga myndigheten, rimligen Socialstyrelsen, måste få i uppdrag att även pröva dessa kvalifikationer för personer från land utanför EU/EES. Myndigheten bör eftersträva att minimera skillnaderna i bedömning mellan dessa två grupper.

Om utländska kvalifikationer ska prövas mot ”svensk socionomexamen eller annan relevant examen på minst grundnivå i högskolan” måste man ta ställning till vad jämförelseobjektet är. Måste den utländska kvalifikationen bedömas motsvara den svenska examen i sin helhet? Eller är det vissa delar i den svenska utbildningen som är de avgörande? Detta är viktiga frågor eftersom den svenska socionomexamen och de tidigare sociala omsorgsexamina har en stor bredd när det gäller inriktning och innehåll.

I direktivet ges möjlighet att hänvisa till att kompensationsåtgärder (anpassningsperiod eller lämplighetsprov) först måste genomgå med godkänt resultat innan den sökandes utbildning erkänns som jämställd med till exempel svensk socionomexamen. Hänvisning till kompensationsåtgärder kan ges till exempel om innehållet i den utländska kvalifikationen ”väsentligt avviker” från den svenska, eller om kvalifikationen inte förbereder för en jämförbar verksamhet. Om de arbetsuppgifter som enligt utredarens förslag ska regleras är sådana som förutsätter kunskap om svensk lagstiftning kan man anse att det finns ”väsentlig avvikelse”. Då behöver behörig myndighet eller uppdragsgivare ta ställning till om denna kunskap kan inhämtas parallellt med yrkesutövningen, och därmed kunna bli erkänd direkt, eller om kompensationsåtgärder behöver uppfyllas före erkännandet. Om kompensationsåtgärder ska utformas så måste resurser avsättas för detta.

Beslut i detta ärende har fattats av universitetskanslern Lars Haikola efter föredragning av utredaren Aija Sadurskis i närvaro av avdelningschefen Annika Pontén. Utredaren Anna-Karin Malla har deltagit i beredningen av ärendet.

Lars Haikola

Aija Sadurskis